

ВИДИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ, ЇХ ОРІЄНТОВНА СТРУКТУРА

Для того, щоб навчити іншого, потрібно більше розуму, ніж для того, щоб навчитися самому.

М.Монтень

Лекція

Лекція - це логічне, послідовне викладення матеріалу, яке характеризується судженням, висновками, підсумком.

Лекція - основна форма проведення навчальних занять у вищих навчальних закладах і призначена для засвоєння теоретичного матеріалу.

Як правило, лекція є елементом системи занять, який охоплює основний теоретичний матеріал окремої або кількох тем навчальної дисципліни. Тематика курсу лекцій визначається робочою програмою. Можливе читання окремих лекцій з проблем, які стосуються даної навчальної дисципліни, але не охоплені навчальною програмою.

Лекції проводяться лекторами, професорами і доцентами, викладачами вищого навчального закладу, а також провідними науковцями або спеціалістами, запрошеними для читання лекцій.

Лектор, якому доручено читати курс лекцій, зобов'язаний перед початком відповідного семестру подати на предметну або циклову комісію складений ним конспект лекцій, контрольні завдання для проведення підсумкового контролю, передбаченого навчальним планом і програмою для даної навчальної дисципліни.

Лектор зобов'язаний дотримуватися навчальної програми щодо тем лекційних занять, але не обмежуватися в питаннях трактування навчального матеріалу, формах і засобах доведення його до студентів.

Види лекційних занять

Лекція-бесіда (діалог з аудиторією)

- Передбачає безпосередній контакт викладача з аудиторією.
- Дозволяє визначити зміст теми викладу навчального матеріалу з урахуванням особливостей аудиторії.
- Дозволяє використати колективне коло знань, запитання до аудиторії можуть ставитися на початку лекції і по ходу її.
- Запитання не повинні бути для контролю знань, а для виявлення рівня орієнтованості і пізнання студентів з певної проблеми, ступінь їх готовності до сприйняття послідуєчого матеріалу:
 - запитання адресуються до всієї аудиторії;
 - повинні формулюватись так, щоб відповіді були конкретними, студенти відповідають з місця;
 - запитання можуть бути елементарними і проблемними;
 - лектор зобов'язаний піклуватися про те, щоб запитання не залишалися без відповіді.

Лекція-дискусія

Викладач не тільки використовує відповіді студентів на запитання, але й організовує вільний обмін думками в інтервалах між логічними розділами.

Дозволяє викладачеві керувати колективною думкою студентів; використовувати її з метою переконання, виправлення помилок, негативних явищ.

Ефективність буде лише при вірному підборі запитань для дискусії і вмілому цілеспрямованому керівництві нею.

Вибір запитань визначається викладачем залежно від складу студентів, матеріалу і конкретних даних завдань, які лектор ставить перед собою.

Лекція із застосуванням техніки зворотного зв'язку Викладач з допомогою ТЗН має можливість одержати відповідь про реакцію всієї групи на поставлене запитання.

Запитання задаються на початку і в кінці викладу кожного логічного розділу лекції.

По-перше, для того, щоб дізнатися на скільки студенти знають про дану проблему, по-друге, щоб в'яснити рівень засвоєння матеріалу. Незадовільні результати підкажуть як змінити методи ведення лекції.

При автоматизованому кабінеті можна здійснювати навчання без викладача. У цьому випадку текст лекції передається за допомогою магнітофонного запису і супроводжується діа- і кодопозитивами. У кінці кожного розділу даються запитання і на екрані висвічується вірний результат. Студент повинен натиснути одну із двох клавіш (вірно, не вірно).

Найпростіший зворотний зв'язок можна здійснити методом усного опитування, застосуванням найпростіших тестів, безмашинного, машинного програмованого контролю тощо.

Лекція-консультація

Після короткого викладу основних питань теми, студенти задають питання лектору.

У кінці невелика дискусія з висновками викладача.

Організують тоді, коли студентам варто надати допомогу.

Питання студентів можуть подаватися в усній і письмовій формі:

- перша частина проводиться у вигляді лекцій, друга - консультація (відповіді на запитання, обмін думками);

- можна проводити самостійне вивчення матеріалу за підручником і консультацією.

“Прес-конференція”

Проводиться із запрошенням спеціалістів, організовується по комплексних проблемах.

Проводиться не одним викладачем, а науковцями з даної проблеми.

Проводиться тоді, коли запитання студентів виходять за рамки тематики навчального курсу.

Студенти можуть підготувати питання в письмовій формі.

Можна проводити з використанням відеотехніки.

Проблемна лекція

Наявність проблемних питань.

Наявність проблемних ситуацій, проблем.

Наявність гіпотез, розв'язування й аналіз проблеми.

Творче вивчення основних питань теми.

Підсумки з використанням евристичної бесіди.

Лекція-запрошення до колективного дослідження (поточна "мозкова атака")

Пропозиція студентам сумісно вивести те або інше правило, закономірність, явище.

Звертання до досвіду і знань аудиторії.

Уточнення: підвести під колективну думку теоретичну базу, систематизація колективної думки і повернення її слухачам у вигляді "спільно виробленого" тезису.

Завдання: не тільки повідомити корисну інформацію, але й зробити так, щоб студент переконався в тому, що він може сам одержати таку ж або подібну інформацію.

Переконати студентів, що така інформація є керівництвом до діла.

Основними типами лекційних занять є:

-вступна лекція;

-проблемна лекція;

-тематична лекція з елементами евристичної бесіди;

-лекція з елементами проблемних ситуацій;

-лекція з використанням ЕОМ і ТЗН;

-лекція з використанням реферативних робіт студентів;

-оглядова лекція.

Запам'ятайте!

Основні вимоги до лекції:

високий науковий фаховий рівень лекційних занять;

високий організаційно-методичний рівень лекційних занять;

лекція повинна читатись суто за програмою, із дотриманням тем лекційних занять;

лекція повинна містити новини галузі;

надається право читати лекцію найдосвідченішим викладачам;

дотримання вимог міждисциплінарних зв'язків;

до початку семестру лектор зобов'язаний затвердити і подати на циклову комісію конспект лекцій з даної дисципліни.

Крім того, до них ставляться якісні характеристики:

-ефективність наукового впливу на якість виховання студентів;

-ефективність фахового впливу на якість знань студентів;

-підготовка лектора, вміння організувати творчу роботу студентів;

-глибина розглядуваних питань, уміння встановлювати міждисциплінарні зв'язки;

-сприйняття матеріалу студентами.

Вимоги до конспекту лекцій.

Конспект лекцій повинен мати такі елементи:

- назву дисципліни та спеціальності;
- загальний обсяг дисципліни та обсяг лекцій (год);
- рекомендації щодо вивчення дисципліни;
- наявність, види та методи поточного й підсумкового контролю знань;
- рекомендовану літературу та інші джерела інформації щодо дисципліни.

Кожна лекція повинна мати такі елементи:

- тему;
- питання, що розглядаються (звичайно не більше трьох);
- план;
- основні положення та висновки, ілюстративний матеріал, а також посилання на технічні засоби навчання;
- контрольні питання;
- завдання студентам на самостійну роботу;
- рекомендована література та інші джерела інформації щодо теми, яка розглядається.

Більш докладне розкриття теми лекції, близьке до викладання її автором в аудиторії, є текстом лекції. Тексти лекцій готуються до видання за правилами підручників і навчальних посібників.

Семінарське заняття

Семінарське заняття - форма навчального заняття, при якій викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до котрих студенти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань (рефератів).

Семінарські заняття проводяться в аудиторіях або в навчальних кабінетах з однією академічною групою.

Перелік тем семінарських занять визначається робочою навчальною програмою дисципліни.

На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами реферати, їх виступи, активність у дискусії, уміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо.

Підсумкові оцінки за кожне семінарське заняття вносяться в навчальний журнал.

Отримані студентом оцінки за окремі семінарські заняття враховуються при виставленні підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни.

Типи семінарських занять

1. Семінар з використанням евристичної бесіди:
 - постановка та вирішення пізнавальних завдань;
 - використання запитань і організація відповіді студентів.
2. Семінар-диспут:
 - студенти в ситуаціях полеміки вчаться аргументовано захищати свої ідеали, думки, переконання, ідеї;
 - наявність питань, що розглядаються;
 - вибір методів роботи студентів.

3. Семінар з виступами студентів:

- видача індивідуальних завдань студентам;
- виконання студентами рефератів, доповідей, повідомлень;
- наявність обговорюваних питань чи проблем;
- форми роботи для вирішення питань, проблем.

4. Міждисциплінарний семінар:

- наявність розглядуваних проблем, запитань з декількох навчальних дисциплін;
- обговорення розглядуваних проблем;
- вибір форм і методів роботи студентів.

5. Комбіноване семінарське заняття:

- постановка навчальних завдань;
- наявність цих завдань;
- доповіді, реферати, повідомлення, які переходять у розгорнуту бесіду або дискусію.

6. Семінар-практикум:

- наявність розглядуваних питань;
- складання, відповідно до плану, завдань творчого, пошукового та дослідного характеру;
- обговорення та вирішення поставлених завдань.

Призначення семінарських занять:

- розвивати самостійність студентів;
- вдосконалювати та поглиблювати закріплені знання;
- розвивати вміння і навички роботи з додатковою та довідковою літературою;
- оволодівати методами добору матеріалу, вчитися виділяти головне;
- вчити студентів користуватися різними формами роботи.

Вимоги до семінарських занять

- Високий організаційний, науково-методичний рівень семінарських занять.
- Проведення семінарського заняття після прочитання циклу лекцій на відповідну тему навчальної дисципліни.
- Виділення науково обгрунтованого об'єму літератури самостійної роботи при підготовці семінару.
- Наявність графіка групових та індивідуальних консультацій за темою самостійного заняття.

Якісні характеристики

Ефективність навчально-виховного впливу на студентів.

Відповідність планів семінарських занять програмі курсу.

Підготовка викладача, змістовність вступного і заключного слова викладача, характеристика доповідей студентів.

Глибина розгляду вузлових питань, уміння встановлювати міждисциплінарні зв'язки.

Активність студентів.

Взаємодія в різних формах роботи.

Порядок обліку і контролю

Викладач, який веде семінарське заняття, здійснює:

- контроль відвідування;
- контроль якості виступів студентів, виконаної ними роботи;
- характеристику відповідей студентів, вказує на недоліки, шляхи та засоби їх подолання;
- виставлення кожному студенту оцінки.

Запам'ятайте!

Студент повинен заздалегідь знати тему і мету семінару, отримати план або перелік питань, що виносяться на семінарське заняття.

Питання до семінарського заняття формулюються так, щоб студент мав змогу мислити або висловлювати свої думки.

Семінарське заняття повинно сприяти тому, щоб студенти самостійно дійшли висновків і узагальнень щодо теми, яка виносить на семінар.

На семінарському занятті бажано застосовувати дискусійний характер, а студенти матимуть змогу формувати систему поглядів на те чи інше явище.

Найцікавішим буде той семінар, який ставитиме для студентів певну проблематику, носитиме дискусійний характер.

Головна мета семінарського заняття полягає не в механічному повторенні теоретичного курсу (змісту лекцій), а в напруженій роботі думки, високій пізнавальній активності, виробленні практичних навичок застосування матеріалу.

Вимоги до методичних рекомендацій щодо проведення семінарського заняття

Методичні рекомендації до семінарського заняття повинні мати такі елементи:

- номер і тему заняття;
- мсту і завдання заняття;
- план семінару;
- за потреби словник або визначення найбільш важливих термінів, понять тощо;
- контрольні питання;
- порядок проведення семінару;
- критерії оцінювання роботи студента на семінарі;
- рекомендовану літературу та інші джерела інформації щодо теми, яка розглядаються.

Практичне заняття

Практичне заняття - форма навчального процесу, при якій викладач організовує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання відповідно до сформованих

завдань.

Перелік тем практичної роботи визначається робочою навчальною програмою дисципліни.

Проведення практичного заняття ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі - тестах для виявлення ступеня оволодіння студентами необхідних теоретичних положень, наборі завдань різної складності для розв'язання їх студентами на занятті. Вказані методичні засоби готуються викладачем, якому доручено проведення практичних занять, за погодженням з лектором даної навчальної дисципліни.

Практичне заняття включає:

- проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок студентів;
- постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів,
- розв'язування контрольних завдань.
- їх перевірку, оцінювання.

Оцінки, отримані студентом за окремі практичні заняття, зараховуються при виставленні підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни.

Типи практичних занять

Практичне заняття проводиться з метою формування в студентів умінь і навичок роботи з технікою, обладнанням, для більш глибокого їх вивчення, виконання окремих прийомів тощо.

За цілями і структурою практичні заняття є зв'язуючою ланкою, яка пов'язує теоретичне навчання і навчальну практику з дисципліни.

На практичних заняттях можуть застосовуватися різні форми організаційної роботи:

- групова фронтальна - повинно бути однотипне обладнання в розрахунку на всю групу (підгрупу);
- бригадна фронтальна - використовується в тих випадках, коли немає можливості проводити заняття групою фронтально. У цьому випадку група ділиться на ланки (2-5 осіб). Кожна ланка в один і той же час виконує однакові види робіт на відповідних робочих місцях;
- бригадна форма - проводиться аналогічно до бригадної фронтальної, але при умові, коли кожна бригада виконує різні види робіт на відповідних робочих місцях;
- індивідуальна форма - кожен студент має індивідуальне практичне завдання.

Переміщення ланок по робочих місцях відбувається відповідно до розробленого графіка.

До кожного практичного заняття повинна бути складена інструктивна карта для студентів, що є обов'язковим документом і забезпечує послідовність дій студентів на досягнення мети практичного заняття та конкретизує підготовку їх до заняття.

Основними методами практичного заняття є: самостійна робота, інструктаж, вправи, дослідження, стимулювання.

Призначення практичного заняття:

- вдосконалення теоретичного матеріалу та його застосування;
- застосування вмінь і навичок при роботі з механізмами, обладнанням, інструментами, розв'язанні вправ.

Вимоги до практичного заняття

- участь студентів у різних формах роботи;
- розвиток самостійності студентів;
- високий організаційний рівень,
- високий методичний і науковий рівень;
- раціональне використання часу;
- дотримання правил техніки безпеки й охорони праці;
- дотримання тем навчальної дисципліни;
- дотримання технології послідовності виконання роботи;
- наявність та підготовленість робочих місць для практичних занять;
- дотримання вимог ведення діловодства.

Якісні характеристики

- Ефективність самостійної роботи студентів.
- Відповідність та узгодженість практичних занять з програмою курсу.
- Підготовка викладача, його дії, характеристика відповідей і роботи студентів.
- Своєчасне виконання роботи, оформлення та здача звіту.
- Збереження приладів, інструментів, робочого місця під час роботи та після її закінчення.

Порядок обліку і контролю якісних характеристик

- Контроль відвідування. Контроль теоретичної підготовки.
- Контроль самостійності при виконанні практичної підготовки.
- Контроль за дотриманням правил техніки безпеки й охорони праці, охайності в роботі.
- Контроль своєчасності й охайності виконання звіту.
- Виставлення оцінок кожному студенту.
- Виставлення підсумкової оцінки.

Методичні рекомендації до практичного заняття

Методичні рекомендації до практичного заняття повинні мати такі елементи:

- номер і тему заняття;
- мету і завдання заняття;
- постановку завдання (опис конкретної ситуації);
- за потреби коротко основні відомості з теорії або лекційних занять,
- потрібні технічні засоби, довідковий матеріал тощо;

- вирішення типового завдання;
- аналіз одержаних результатів і можливих варіантів завдання та шляхів їх розв'язання;
- завдання на самостійну роботу;
- критерії оцінювання роботи студента на практичному занятті;
- контрольні питання;
- рекомендовану літературу та інші джерела інформації щодо теми, яка розглядається:
- додатки за потреби (довідковий матеріал, перелік завдань па самостійну роботу тощо).

Лабораторне заняття

Лабораторне заняття - форма навчального заняття, при якому студент під керівництвом викладача особисто доводить натуральні або імітаційні експерименти чи досліди з метою практичного підтвердження окремих теоретичних положень даної навчальної дисципліни, набуває практичних навичок роботи з лабораторним обладнанням, обчислювальною технікою, вимірювальною апаратурою, методикою експериментальних досліджень у конкретній галузі, тобто це вид навчальних занять, під час яких виконуються спостереження за процесом, що відбувається, вимірювання показників та обробка одержаних результатів. Якщо вказані риси в занятті відсутні, то воно є практичним заняттям або колоквиумом, семінаром тощо.

Перелік лабораторних занять визначається робочою навчальною програмою дисципліни. Замінювати лабораторне заняття іншими видами навчальних занять не дозволяється.

Лабораторне заняття включає:

- проведення поточного контролю підготовленості студентів до виконання конкретної лабораторної роботи;
- виконання завдань теми заняття;
- оформлення й індивідуальний звіт з виконаної роботи;
- його захист перед викладачем.

Виконання лабораторної роботи оцінюється викладачем.

Підсумкова оцінка виставляється в журналі обліку виконання лабораторних робіт. Підсумкові оцінки, отримані студентом за виконання лабораторних робіт враховуються при виставленні семестрової підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни.

Типи лабораторних занять та методи їх проведення

Лабораторне заняття - різновид практичного заняття (пов'язане із спостереженням і аналізом вивчаючих явищ шляхом постановки досліду). Розрізняють:

- традиційні лабораторні заняття;
- дослідні лабораторні заняття.

Звичайне лабораторне заняття має такі особливості:

- мета роботи наперед точно визначена;

- обладнання, прилади, інструменти наперед підібрані і в підготовленому вигляді запропоновані студентам;

- методика та послідовність операції наперед точно відпрацьовані і зведені в інструкційну картку, підготовлені і форми звітної документації;

- характером роботи є операції, що підтверджують закони, які студенти раніше вивчали;

- результат, який повинен бути одержаний у роботі, відомий студентам.

Дослідна (експериментальна) лабораторна робота, яка має такі особливості:

- визначена тема і мета роботи;

- студенти самостійно під керівництвом викладача розробляють відповідні вимоги до виконання роботи;

- прилади та інструменти, що зберігаються в лабораторії, видаються студентіві на вимогу;

- методика й послідовність роботи, форми фіксації її результатів розробляє сам студент під керівництвом викладача на основі досвіду, одержаного при виконанні проведених раніше робіт;

- характер роботи - дослідження явищ з метою надходження невідомих студентіві залежним їси,

- результат роботи студентіві наперед невідомий.

Домінуючі методи

Лабораторне заняття, самостійне вивчення, дослідження, перевірка гіпотез, стимулювання.

Форми роботи

1. Індивідуальна робота студентів.

Індивідуальні лабораторні роботи виконуються за індивідуальним планом (інструкційно-технологічною картою), тобто кожен студент одержує своє завдання, яке він повинен виконати незалежно від інших. Діяльність викладача при проведенні таких лабораторних занять полягає в уважному спостереженні за роботою студентів, особливо відстаючих, слідкує щоб вони працювали правильними прийоми приходить їм в потрібний момент на допомогу.

Переваги такого виду організації лабораторних занять, особливо в умовах виробництва очевидні, але вони мають і свої недоліки. Перш за все, викладачеві важко керувати всією групою студентів, тому йому доводиться переключатися з однієї роботи на іншу.

2. Групова.

Фронтальна організація лабораторних передбачає виконання ідентичних завдань при повному обладнанні.

Для проведення фронтальних лабораторних практичних робіт всю роботу поділяють на окремі частини або етапи. Перед початком кожної частини самостійної роботи видається конкретне завдання всім студентам і пояснюється хід його виконання.

Завдання виконують одночасно всі студенти групи. Якщо лабораторне завдання забезпечується інструкційно-технологічними картами, то викладач

може пояснити виконання всіх етапів відразу. По закінченні роботи викладач підводить підсумки і разом з студентами робить висновки.

3. Ланками.

Для роботи по ланках студенти розподіляються по декілька ланок. В ланці може бути від 2 до 5 чоловік. При комплектуванні ланок враховується успішність з предмету, ступінь мислення, комунікативні якості, здатність студента до самостійного виконання завдань. Ланки не повинні бути постійними, бо це може привести до виникнення груп різного рівня успішності. Як правило, в кожній ланці визначається старший - ланковий. Це студент, який добре навчається по предмету і виявив бажання допомогти своїм товаришам у навчанні.

Кожна ланка, одержує завдання. Успіх при виконанні завдань залежить від ретельної підготовки, уміння викладача приділити належну увагу кожній ланці.

При відповідних перевагах роботи ланками в організації лабораторних є й недоліки. Незважаючи на те, що студенти в ланки відбираються з приблизно однаковою успішністю і швидкістю мислення знаходиться "лідер", який не консультує як працювати не допомагає останнім, а робить все сам, решта студентів допомагають йому або пасивно спостерігають.

Призначення лабораторного заняття

- формувати професійні вміння та навички;
- вміння застосовувати знання на практиці;
- дослідження наукових гіпотез.

Вимоги до лабораторної роботи

- раціональне обладнання робочих місць, забезпеченість необхідним обладнанням, інструментами, інструктажем, матеріалом, який необхідний для проведення робіт;

- дотримання правил техніки безпеки та охорони праці;

- систематична перевірка надійності і комплектності обладнання, апаратури;

- наявність на кожному місці розроблених інструкцій, необхідної літератури, бланків звітної документації.

Якісні характеристики

- Обладнання робочих місць повинні забезпечувати виконання роботи кожним студентом;

- засвоєння студентами необхідної теоретичної інформації;

- засвоєння студентами правил охорони праці і техніки безпеки, прийомів роботи з інструментами й обладнанням;

- свідомість дій студентів, розуміння ними безпосереднього зв'язку між теорією і виконуваною роботою;

- оформлення лабораторної роботи проводиться тут же, у лабораторії.

Порядок обліку та контролю якісних характеристик

- Автоматизований контроль.

- Тестовий контроль.

- Непідготовлені студенти до виконання лабораторних робіт не

допускаються.

- При роботі групами слід вибрати старшого (бригадира).

Методичні рекомендації до лабораторного заняття

Методичні рекомендації до лабораторного заняття повинні мати такі елементи:

- номер і тему лабораторного заняття;

- мету і завдання, які вирішуються в процесі виконання лабораторного заняття;

- за потреби коротко основні відомості з теорії або лекційних занять;

- опис лабораторної установки (об'єкта спостереження) та вимірювальної апаратури;

- порядок виконання роботи та дотримання техніки безпеки;

- порядок обробки результатів замірів (спостережень);

- порядок оформлення та захисту викопаної лабораторної о заняття, критерії оцінювання;

- контрольні питання;

- рекомендована література та інші джерела інформації щодо теми, яка розглядається.

Якщо всі роботи проводяться на одному й тому ж лабораторному обладнанні, доцільно загальні елементи, що відносяться до кількох робіт (основні відомості з теорії, опис лабораторної установки та вимірювальної апаратури, порядок обробки результатів замірів, оформлення та захист виконаних лабораторних занять), поєднати.

Особливу увагу треба звернути і на дотримання вимог техніки безпеки під час виконання лабораторних занять. Загальні вимоги щодо техніки безпеки повинні бути вивішені в приміщенні, де виконується лабораторне заняття, специфічні вимоги - в методичних вказівках до цієї роботи.

Проведення лабораторних і практичних занять

У ході лабораторних і практичних робіт студенти виконують різні практичні дії.

Основою успішного виконання цих дій є вмiле керівництво роботою з боку викладача, яке здійснюється завдяки інструктуванню студентів протягом всього заняття.

Інструктаж - це діяльність викладача, спрямована на організацію, коригування та вдосконалення навчально-практичної роботи, необхідна для засвоєння знань, умінь і навичок, передбачених програмою.

Розрізняють три види інструктажів:

- вступний;

- поточний;

- заключний.

Вступний інструктаж має на меті перевірити засвоєння теоретичного матеріалу з даного питання, мобілізувати опорні знання для успішного заняття; підготувати студентів до самостійної роботи; повідомити їм тему, мету і послідовність виконання завдання; ознайомити з інструкційно-технологічною картою; дати вказівки, як і коли користуватися обладнанням,

приладами, посібниками.

При проведенні вступного інструктажу викладач знайомить студентів з правилами техніки безпеки, пояснює, як вести записи, розрахунки, креслити графіки тощо. Тут же необхідно пояснити, як вести підготовку матеріалів та оформити звіт про виконану роботу.

У цій частині заняття викладач перевіряє зошити для лабораторних і практичних занять.

Поточний інструктаж ведеться в ході роботи. Він здійснюється під час виконання завдань студентами.

Такий інструктаж може бути індивідуальним або груповим.

При такому інструктуванні викладачеві не слід займатися однією ланкою чи студентом і не бачити всієї групи. Не можна перетворювати допомогу в підказування. Якщо в студентів виникли труднощі, то викладачеві потрібно шляхом невідомих питань домогтися того, щоб вони вияснили причини такого становища і намітили шляхи виходу з нього.

Заключний інструктаж проводиться після виконання завдання всіма студентами. При цьому викладач аналізує роботу всієї групи, ланок і окремих студентів. Звертає увагу на успіхи чи окремі невдачі, на відхилення в роботі від інструкційно-технологічної карти тощо.

Запам'ятайте!

- Усі лабораторні та практичні заняття повинні проводитися на високому науково-методичному рівні, враховуючи передовий виробничий досвід.

- Викладач зобов'язаний забезпечити повне проведення всіх лабораторних і практичних занять, які передбачені програмою. Не дозволяється скорочення або заміна тем занять без відповідного розгляду цикловою комісією і дозволу керівництва навчального закладу.

- Перед початком лабораторних і практичних занять викладач зобов'язаний перевірити рівень теоретичних знань з вивченого питання. До занять допускаються тільки ті студенти, які засвоїли теоретичний матеріал.

- До початку занять викладач повинен забезпечити повну готовність робочих місць відповідно до програми, розробленої ним інструкційно-технологічною картою і паспортом робочого місця.

- До початку виконання студентами робіт викладач зобов'язаний ознайомити їх з правилами техніки безпеки, перевірити теоретичні знання та спецодяг.

- У ході заняття викладач зобов'язаний забезпечити якісне виконання завдань, спрямувати студентів на творчий пошук.

- Обов'язково за кожне лабораторне або практичне заняття викладач повинен оцінити рівень практичних умінь студента.

Виконана робота реєструється в навчальному журналі на сторінках "Лабораторні і практичні роботи з дисципліни". Усі студенти повинні відпрацювати кожну роботу з дисципліни.

- Виконання лабораторних і практичних робіт обов'язково враховується при рубіжній атестації.

- На екзамен або підсумкове заняття студент повинен принести робочий

зошит з виконаними лабораторними і практичними завданнями.

Підготовка до лабораторних і практичних занять

На успішне проведення лабораторних і практичних занять впливають такі фактори:

- якісне складання навчально-методичної карти (плану) заняття,
- наявність для студентів інструкційно-технологічної карти завдань
- забезпечення роботи штатного лаборанта,
- безпосереднє знання викладачем виробничої ділянки, її технологічних особливостей (якщо робота виконується в умовах виробництва).

План або навчально-методична карта лабораторного чи практичного заняття складається за типом практичного уроку.

Складання плану по темі заняття передуює велика організаційно методична робота підбору матеріалу до заняття, вибору методів і прийомів діяльності викладача, погодження місця для проведення заняття.

План чи навчально-технологічна карта практичного заняття - творчість викладача, але в ній можуть відобразитись основні елементи практичного типу заняття. Заздалегідь до лабораторних і практичних занять викладач готує список необхідного обладнання та матеріалів. Лабораторну та практичну роботу згідно переліку обладнання і картки методичного забезпечення заняття готує штатний лаборант або викладач.

Всі матеріали і обладнання повинні бути підібрані до початку заняття відповідно паспорта робочого місця. Виконуючи завдання, студенти не повинні залишати своїх місць не шукати необхідного.

До початку заняття викладач зобов'язаний перевірити не тільки наявність обладнання на робочих місцях, але й впевнитись в його справності, поставити дослід, перевірити розрахунки, виміряти відповідні параметри, прослідкувати за процесом і т. д.

Готуючись до лабораторного чи практичного заняття, викладач повинен передбачити продуктивну частину заняття, тобто його виробничий ефект, продумати естетичний бік обладнання та його розміщення. Робоче місце повинне мати естетичний вигляд, бути зручним для роботи.

На робочому місці в умовах виробництва повинні бути основні правила з техніки безпеки. Викладач повинен передбачити безумовне їх виконання студентами і уточнити специфічні вимоги до конкретної роботи, на конкретному робочому місці. Особливо ретельно викладач повинен підходити до вирішення питань

безпеки при роботі з механізмами, електричним струмом, тваринами, хімічними речовинами, отрутою, інструментами та ін. Викладач повинен передбачити, щоб студенти зайшли в чи виробничий корпус (місце проведення практичного заняття) тільки після дзвінка. При проведенні занять з спеціальних дисциплін студенти забезпечуються спецодягом (халатами, фартухами та ін.).

До початку проведення заняття викладач повинен впевнитись у правильності складеної інструкційно-технологічної карти.

Індивідуальне заняття

Індивідуальне навчальне заняття проводиться з метою підвищення рівня їх підготовки та розкриття індивідуальних творчих здібностей студентів.

Індивідуальні навчальні заняття організовуються за окремим графіком з урахуванням індивідуального навчального плану студента і можуть охоплювати частину або повний обсяг занять однієї чи декількох навчальних дисциплін, а в окремих випадках повний обсяг навчальних занять для одержання освітнього кваліфікаційного рівня.

Види індивідуальних занять, їх обсяг, форми і методи проведення, форми та методи поточного контролю, підсумкового контролю (крім державної атестації) визначаються індивідуальним планом студента.

Індивідуальний навчальний план студента складається на підставі робочого навчального плану і включає всі нормативні навчальні дисципліни та частину вибіркового навчальних дисциплін, вибраних студентом на високому науково-методичному рівні, враховуючи передовий виробничий досвід.

Індивідуальний навчальний план складається на кожний навчальний рік і затверджується в порядку, встановленому вищим навчальним закладом.

Вибіркові навчальні дисципліни введені вищим навчальним закладом в ОПП підготовки і включені до індивідуального плану студента, є обов'язковими для вивчення.

За виконання індивідуального навчального плану відповідає студент. За відповідність фахової підготовки студента відповідає керівник навчального структурного підрозділу.

Призначення індивідуального заняття:

- проводиться з окремими студентами;
- підвищення рівня підготовки студентів;
- розкриття індивідуальних творчих здібностей.

Вимоги до індивідуального заняття

- наявність індивідуального плану студента;
- узгодження індивідуального плану з навчальним планом;
- термін для роботи за індивідуальним планом;
- кількість дисциплін, обсяг;
- форми і методи поточного та підсумкового контролю.

Якісні характеристики

- Розробка індивідуального плану.
- Затвердження плану на циклової комісії і директором навчального закладу.
- Форми і методи роботи вибирає студент.
- Форми і методи контролю вказує заввідділенням.

Консультації

Консультація - форма навчального заняття, при якій студент отримує

відповіді від викладача на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування. Консультація може бути індивідуальною або груповою, залежно від того чи викладач

консультує студентів з питань, пов'язаних із виконанням індивідуальних завдань чи з теоретичних питань навчальної дисципліни.

Обсяг часу відведений викладачу для проведення консультацій з конкретної дисципліни, визначається навчальним планом.

Види консультацій

- Групові - передбачають роботу в дидактичній системі "група", "малі групи".

- Індивідуальні - передбачають роботу з окремими студентами.

Методи

Лекція, розв'язування вправ, виконання графічних робіт, робота з підручником.

Призначення консультаційних занять

- поглибити знання студентів з вивчаючої дисципліни;

- дати відповіді студентам на незрозумілі питання;

- дати відповіді на застосування теоретичних положень до розв'язання практичних вправ.

Вимоги до консультаційних занять

- викладач зобов'язаний дати пояснення на запитання студента;

- консультація проводиться в закріпленій аудиторії;

- консультація проводиться після занять, у дні і години передбачені графіком;

- консультація проводиться по теоретичних і практичних заняттях.

Якісні характеристики:

- високий науковий рівень;

- високий організаційний рівень;

- якість засвоєння студентами матеріалу;

- невеликі затрати часу.

Види занять

Типи Структура Методи

Лекція – інформаційно - повідомлювальний виклад матеріалу з елементами проблемності і наочності

- вступна

- проблемна

- з елементами бесіди

- настановча

- інформаційна

- заключна

1. Вступна частина

- формування мети і завдань;

- коротка характеристика основної проблеми;

- встановлення міжпредметних зв'язків;
- список літератури.

2. Виклад лекційного матеріалу

- встановлення, аналіз, доказ подій і явищ;
- розгляд фактів;
- характеристика певних точок зору на це питання;
- зв'язок з практикою, майбутньою професією.

3. Висновок

- формування висновків;
- постановка завдань для самостійної роботи;
- методичні поради;
- відповіді на запитання студентів.
- лекція
- бесіда
- проблемний виклад
- ілюстрація
- демонстрація
- поточний контроль знань

Семінарське заняття - створення певних проблем з метою розвитку продуктивного мислення

- семінар-диспут
- семінар-колоквіум
- семінар-бесіда
- семінар-обговорення доповідей, рефератів

1. Організаційна частина

- ознайомлення з темою та планом заняття

2. Навчально-дискусійна частина

- диспут на визначену тему за відомим планом
- виступи доповідачів та їх опонентів
- роботи із студентами, що не взяли участі в диспуті, але готові до
 - доповідь
 - бесіда
 - диспут
 - рецензування та обговорення рефератів
- "мозковий штурм"
- класичний семінар (семінар із виступами студентів) відповідей
- висновок, узагальнення з кожного питання

3. Заключна частина

- мотивована оцінка роботи студентів
- поточний контроль знань

Лабораторно-практичне заняття - удосконалення початкових навиків та

умінь, практичне засвоєння теоретичних положень навчальної дисципліни

- індивідуальні виконання завдань
- робота ланками
- фронтальне виконання завдань

1. Організаційна частина

2. Вступний інструктаж

- контроль вихідного рівня знань студентів
- актуалізація опорних знань
- ознайомлення з основними технологічними прийомами, операціями, з

правилами техніки безпеки

- пояснення особливостей виконання завдань

3. Поточний інструктаж

- самостійне виконання студентами завдань

4. Заключний інструктаж

- аналіз роботи групи, ланок, студента
- письмовий звіт
- підготовка до семінарів
- вправи
- імітаційно-ігровий
- експеримент
- дослідження
- лабораторні, практик-ні роботи
- поточний контроль знань

Самостійна робота спланована, пізнавальна організаційно- і методично-направлена

- доаудиторна самостійна робота
- аудиторна самостійна робота
- лабораторне, практичне заняття

- створення опорних конспектів, методичних рекомендацій із самостійної роботи та

- виконання упереджувальних завдань

- проблемний, поточний діяльність студентів, яка здійснюється без прямої допомоги

викладача

- позааудиторна самостійна робота ін.

- курсове і дипломне проектування контроль знань
- виконання лабораторних, практичних робіт
- поточний контроль
- конспектування
- реферати
- ділові ігри
- підсумковий контроль

Консультація - консультація студентів з питань курсового, дипломного проектування, теоретичних питань навчальної дисципліни або певних аспектів їх

практичного навчання

- індивідуальні (семестрові завдання)

- групові (екзаменаційні, поточні) завдання

- курсове та дипломне проектування

- пояснення теоретичних питань навчальної дисципліни або певних аспектів їх практичного застосування

- проблемнопошуковий

- дослідницький

- ігрове проектування

- самостійна робота

- підсумковий контроль знань